

Sluta sopa! – i år jobbar vi med att minska sopberget och spara resurser

I år har vi valt att satsa lite extra på att försöka minska mängden sopor som uppstår, framför allt genom att granska vår konsumtion. Alla saker som vi slänger tär på vår planets resurser. Genom att sortera kan man komma tillrätta med en del av problemen, men det räcker inte om mängden sopor fortsätter att öka. Genom kloka val kan vi göra vår miljö en tjänst och samtidigt spara pengar.

Till er i skolorna vill vi skicka lite material, tips på länkar och idéer på kring vad ni kan göra för att uppmärksamma ämnet. Vi kommer gärna ut i skolorna och håller en lektion. För skolor i kommuner som är med i Agenda 21-kontoret är detta avgiftsfritt. Ring eller maila oss om ni har frågor eller funderingar.

Kort bakgrund

Problemet med det växande sopberget hänger starkt ihop med vår ökande konsumtion. För både barn och vuxna har konsumtion blivit en viktig del av den egna identiteten. Det är viktigt att visa barnen olika alternativ, att det inte enbart är varumärken som skapar en identitet och att man får redskap att hantera reklamens budskap på ett objektivt sätt.

Vi konsumerar i dag åtta gånger så mycket som för hundra år sedan. Framför allt efter andra världskriget har konsumtionen ökat. Tio miljoner köp sker varje dag i Finland. Att vår levnadsstandard har blivit bättre har haft goda saker med sig, vi lever i dag längre och livet har på många sätt blivit enklare. Samtidigt tär vi enormt på jordens resurser och de ekosystem som upprätthåller livsvillkoren på vår planet. Alla delar som ingår i produkternas livscykel (material, produktion, transporter, användning och avfall) belastar miljön och äventyrar i slutändan vår egen livsmiljö.

Några begrepp i sammanhanget är:

- **Ekologisk ryggsäck**; den mängd naturresurser en produkt förbrukar under sin livscykel. Begreppet visar på de dolda materialflödena i vår konsumtion. Ryggsäckens storlek har ingenting med produktens storlek att göra och produktens egen vikt räknas inte med i ryggsäcken. Man beaktar olika ämnen som använts, till exempel fossila bränslen, vatten och luft, växter och djur. Som ex har ett armbandsur en ryggsäck på 19,5 kg och ett par jeans en ryggsäck på 30 kg.
- **MIPS** (Material Input Per Service Unit) beaktar den totala materialåtgången i förhållande till dess nytta. Materialåtgången räknas som den ekologiska ryggsäcken plus produktens egen vikt. Nyttan kan mätas i antal gånger en produkt används eller hur många år. $MIPS = \text{materialåtgång} / \text{nytta}$. Mindre MIPS ger större ekologisk effektivitet, d v s mindre naturresurser har använts i förhållande till nyttan.
- **Ekologiskt fotspår**; den markareal som behövs för att producera konsumtionsvaror och tjänster samt för att behandla avfall och utsläpp. I Finland har vi stora ekologiska fotspår. Enligt en rapport som WWF gjorde 2004 är finländarnas fotspår ungefär sju hektar stort (hur många fotbollsplaner är det?). Mänsklighetens sammanlagda fotspår är större än jordklotets

sammanlagda yta. Fotspåren visar att om alla människor skulle konsumera så mycket som vi gör i väst, skulle det behövas fyra jordklot.

Att diskutera

Här är några förslag på frågor man kan diskutera inom ämnet:

- Varför köper vi så mycket som vi gör?
- Behöver vi alla saker? Vad klarar vi oss utan?
- Vilka alternativ finns till att köpa nytt?
- Hur vet man om det man köper är bra eller dåligt för miljön? (T ex olika typer av miljömärkning)
- En del varor ger mycket skräp i form av förpackningar. Finns det alternativ?
- Vad finns det för alternativa presenter? (T ex presentkort på olika tjänster)
- Vad kan man göra i stället för att slänga något man inte vill ha?

Tips för olika ämnen

Avfallsminskning och hållbar konsumtion berör inte bara skolämnet biologi. Här kommer några förslag för andra ämnen (en hel del är säkert sådant som redan görs). Om ni vill kan temat användas för en temavecka som till exempel kan avslutas med en utställning.

Modersmål Skriv uppsatser eller gör intervjuer/undersökningar utifrån temat. Till exempel en berättelse om ett avfalls liv (Lilian lemonadsflaskas färd på jorden) eller en framtidsvision där eleven får fundera över vad vi kan göra för att minska resursanvändningen.

Matematik Räkna på mängden avfall som produceras, till exempel under en vecka i hemmet. Hur mycket blir det under ett år för hela klassen eller skolan? Eller räkna på MIPS i fall där man känner den ekologiska ryggsäcken (se ovan). Hur kan man öka den ekologiska effektiviteten?

Geografi Kartlägg varifrån olika varor kommer. Hur långt reser till exempel en vanlig frukost? Finns det likvärdiga alternativ på närmare håll?

Samhällskunskap eller dylikt Fundera över olika miljömärkningar och undersök vad som finns i butikerna. Diskutera kring hur vi konsumerar. Vad finns det för alternativ? Vad kan man låna och vad kan man avstå ifrån? Behöver vi alla saker?

Analysera reklam, vad ger den för budskap och lär man sig genomskåda den? Gör en undersökning kring vad den egna skolan kan göra för att minska mängden sopor.

Hur fungerar återvinningen, ta reda på vart soporna tar vägen och vad som händer med dem?

Religion / livsåskådning Diskutera kring konsumtionsskillnader mellan industriländer och sk tredje världens länder. Har vi rätt att konsumera så mycket vi gör? Är naturen till för att förse oss med material eller har den ett egenvärde?

Teckning Återvinn och återanvänd material på olika sätt. Tillverka eget papper av gamla tidningar. Prova scrapbooking av gammalt julpapper eller tidningar.

Musik/gymnastik Gör en dans eller teater som kopplar till konsumtion eller återvinning. Gå ut och plocka skräp i närmiljön.

Historia Diskutera kring konsumtionen förr och nu. Besök ett hembyggsmuseum och fundera på vilken typ av material som användes förr jämfört med nu. Belys gärna vilka saker som är bättre nu än förr, men också vad som är onödigt. Finns det någon skillnad i hur man använder och tar hand om sina saker?

Textilslöjd Prova redesign, d v s att göra om gamla saker till nya. Gör till exempel en tygväska av gamla kläder. Fundera kring vad man kan göra av olika saker. Prata om hur man ska ta hand om sina saker på bra sätt, och hur man lagar sånt som gått sönder.

Språk Läs artiklar om ämnet på olika språk och diskutera.

Huslig ekonomi Hur kan man undvika att slänga mat? Vad kan man göra av rester?

Länkar

Svenska naturvårdsverkets sidor om avfall och farligt avfall:

<http://www.naturvardsverket.se/sv/Produkter-och-avfall/Avfall/Minska-avfallens-mangd-och-farlighet/>

HSY:s undervisningsmaterial:

<http://www.ytv.fi/swe/fiksu>

Allmänt om sopor i Sverige:

<http://www.sopor.nu/>

Tips på hur man kan minska avfallsmängden:

<http://www.soren.nu/se/Avfallsminimering>

Håll Sverige Rent har en hel del undervisningsmaterial

http://www.hsr.se/MLT_tema_narmiljo

På vår hemsida www.agenda21.ax och vidare under länkar har vi också samlat en hel del användbara länkar.

Hoppas ni får användning av något av detta!

Med sopminskande hälsningar, Agenda 21-kontoret

Januari 2010